

Sporun Otistik Çocuklarda Saldırganlık ve Sosyal Uyum Düzeyleri Üzerine Etkisinin İncelenmesi*

Gülşen Temel, Tuğba Yıldız, Mehmet Behzat Turan, Barış Karaoğlu

Erciyes Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu

(glsntemel@gmail.com, tubayldz@gmail.com, behzatturan@erciyes.edu.tr, bariskaraoglu@erciyes.edu.tr)

Özet

Bu çalışmanın amacı Kayseri ilinde yaşayan otistik çocukların, saldırganlık ve sosyal uyum düzeylerinin cinsiyet, yaş, ailenin gelir durumu, anne ve babanın eğitim durumu ve spor yapma durumuna göre incelenmesidir. Çalışmaya Kayseri ilinde yaşayan 70 otistik çocuk katılmış ve araştırmanın örneklemini oluşturmuşlardır. Çalışmada sosyal uyum ve saldırganlık ölçekleri kullanılmıştır. Ölçekler otistik bireylerin aileleri tarafından gözlemledikleri davranışlar üzerine aileleri tarafından doldurulmuştur.

Kişisel bilgi formu, sosyal uyum ve saldırganlık ölçeğinden elde edilen veriler SPSS 20.0 paket programı ile istatistiksel analizleri yapılmıştır. Elde edilen verilerin dağılımları için Kolmogrov Smirnov test istatistiği kullanılmış ve istatistiksel analizler için parametrik testler kullanılmıştır. Adaylara ilişkin kişisel bilgiler, ölçek toplam puanları ile frekans (f) ve yüzde (%) değerleri tespit edilerek verilmiştir. Ölçeklerden elde edilen puanlar arasındaki farklılığı ortaya koyabilmek için cinsiyet ve spor yapma durumu için İndependent t testi kullanılırken, yaş, aylık gelir, anne ve baba eğitim durumları için One Way Anova testi kullanılmıştır. Ayrıca ölçekler arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi uygulanmıştır.

Sonuç olarak cinsiyet, yaş, ailenin gelir düzeyi, anne ve baba eğitim durumlarına göre herhangi bir farklılık bulunmaz iken; spor yapan otistik çocuklar ile yapmayan çocuklar arasında sosyal uyum ve saldırganlık düzeylerinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Ayrıca otistik çocuklarda saldırganlık düzeyleri ile sosyal uyum düzeyleri arasında negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar Kelime: Spor, Otistik, Sosyal Uyum, Saldırganlık

Examination of the Effect of Sports on Aggression and Social Adjustment Levels in Autistic Children

Abstract

The aim of this study to make an examination of aggression and social adjustment level autistic children in terms of gender, age, family income level, parent education status. Sampling was consisted of 70 autism children chosen live in Kayseri provinces. Scales were completed by parents on the behavior they observe by the families of autistic individuals. Statistical analyses of data that was acquired from Personal Information Form, Social Adjustment Scale and Aggression Scale were done through IBM SPSS 20.0 package program. For the specification of the normality situation; normal distribution curves, Kolmogorov-Smirnov test results were analyzed. Personal information and inventory total points belong to candidates were given with the determination of frequency (f) and percentage (%) values. To reveal the differences between the scores obtained from the scales were used for sex and sport participation independent t test, while for age, monthly income and parents education level one way ANOVA test were applied. In addition to for putting forward the relationship between scales the Pearson Momentums Multiplications Correlation analysis (r) were applied.

*Bu çalışma 27-29 Mayıs 2016 tarihleri arasında Gaziantep'te düzenlenen 3. Uluslararası Spor Bilimleri Turizm ve Rekreasyon Öğrenci Kongresi'nde poster bildirisi olarak sunulmuştur.

Consequently; that were acquired from research, it was determined that depend on gender, age, family income and parents education status , there was not a difference at a meaningful, aggression and social adjustment level while, there was a difference at a meaningful level found in doing sport and don't do . In addition to it was inferred that there was a statistical negative relationship between aggression levels and social adjustment .

Keywords: Sport, Autism, Social Adjustment, Aggression

Giriş

Tıp tarihine ilk olarak Kanner tarafından 1943 yılında kazandırılmış olan otizm, kısıtlanmış, yinelenen davranış örüntüleri, toplumsallaşmada sözlü ya da sözel olmayan iletişimde bozukluk gibi temel belirtileri olan ve süregelen bir bozukluktur (Bachevalier, 1994). Otizm, yaşamın erken dönemlerinde başlayan ve yaşam boyu süren, sosyal ilişkiler, iletişim, davranışsal ve bilişsel gelişmede gecikme ve sapmayla belirli, nöropsikiyatrik bir bozukluk olarak kabul edilmektedir (Aydın, 2008).

Sporun fiziksel ve ruhsal yapıya sağladığı desteğin yanında disiplin, güven, rekabet ve arkadaşlık hislerini uyandırarak çocuğa sosyal rolünü de kazandırma eğilimi de vardır. Engelli birey için bu sosyal rolün evrensel dili spordur. Bir eğitim faaliyeti olan spor, bireyin ortak amaçları dile getirebilme gücünü ve takdir edebilme duygusunu ortaya çıkarmaktadır. Bunların yanı sıra, spor, sosyal yaşamın içinde sık karşılaşılan anlayış, sorumluluk taşıyabilme ve iş birliği içinde düzen sağlama kabiliyetini de geliştirmektedir (İlhan, 2008). Sosyal uyum, zorlanmalarla karşılaşıldığında gerekli bilgileri toplama ve bunlardan yararlanma, davranışları bir yandan benlik yapısının bütünlüğünü koruyacak, diğer yandan çevresel koşullarla baş edebilecek bir biçimde düzenleme, dış ve iç ortamdan kaynaklanan, doğal ve toplumsal koşulların neden olduğu değişikliğe alışma süreci, bireyin benliğiyle ve çevresiyle dengeli ve etkili bir ilişki kurabilmesi, geliştirebilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Akıncı, 2007). Otistik çocukların büyük kısmında aşırı hareketlilik görülür. Bu çocuklardaki enerji ve fiziksel güç olumlu bir yöne kanalize edilemezse, saldırganlık görülebilir (Özbey, 2005). Saldırganlığı; saldırı davranışı göstermeye yönelik olan ve nispeten süreklilik özelliği taşıyan bir eğilim olarak tanımlanmaktadır (Var, 2008).

İlgili alan yazın gözden geçirildiğinde spor yapan ve yapmayan otistik çocukların saldırganlık ve sosyal uyum düzeyleri ile ilgili çalışmalara rastlanmamaktadır. Bu çalışmanın birincil amacı olarak sporun otistik çocukların sosyal uyumlarına ve saldırganlık düzeylerine etkisinin ortaya çıkarılmasıdır.

Yöntem ve Araçlar

Çalışma Grubu

Bu araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Bu tarama modeli, “...iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleri” şeklinde tanımlanabilir (Karasar, 2007).

Araştırma; Kayseri ilinde yaşayan otistik çocukların saldırganlık düzeyleri ve sosyal uyum düzeyleri ile demografik özellikleri arasındaki ilişkiler konularında durum tespiti yapılacağından dolayı betimsel nitelik taşımaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları; Saldırganlık ölçeği, sosyal uyum ölçeği ve sosyo demografik bilgi formu kullanılmıştır.

Gönüllü Guruplarının Oluşturulması

Kayseri ilinde yaşayan 70 otistikli çocuk bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Sosyo-demografik Bilgi Formu

Sosyo demografik bilgi formu, katılımcıların cinsiyet, yaş, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve otistik çocukların spor yapma durumlarını içeren 5 sorudan oluşturulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo Demografik Özellikleri

	Değişkenler	N	%
Cinsiyet	Kız	33	47,1
	Erkek	37	52,9
Yaş	10	10	14,3
	11	15	21,4
	12	18	25,7
	13	15	21,4
	14	12	17,1
Annenin Eğitim Durumu	Lise	18	25,7
	ÖnLisans	28	40,0
	Lisans	24	34,3
Babanın Eğitim Durumu	Lise	11	15,7
	ÖnLisans	25	35,7
	Lisans	34	48,6
Spor Yapma Durumu	Evet	46	65,7
	Hayır	24	34,3

Saldırganlık Ölçeği

Araştırmada, 1992 yılında Arnold, H. Buss ve Mark Peryy tarafından geliştirilen, Arnold H. Buss ve W.L. Warren tarafından 2000 yılında güncellenen “Aggression Questionnaire” adlı ölçeğin Sibel Can tarafından Türkçeye uyarlanmış biçimi olan Saldırganlık Ölçeği (Can, 2002) kullanılmıştır.

Sosyal Uyum Ölçeği

Sosyal uyum ve beceri ölçeği, Ömeroğlu ve Kandır (2005) tarafından ilköğretim öğrencileri için yedi-on dört yaş aralığındaki çocuklara, anne babalarından veya öğretmenlerinden bilgi alınarak uygulanmaktadır (Akt. Işık, 2007). Sosyal uyum ölçeğinin beş-altı yaş çocukları için geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ise Işık (2007) tarafından yapılmıştır. Ölçek beş-altı yaşındaki çocuklara öğretmenlerinden bilgi alınarak uygulanmıştır. Uygulama yapılan gruplarda Sosyal Uyum Ölçeği puanlarının güvenilirliği için Cronbach alfa değerleri Sosyal Uyum için .93 olarak bulunmuştur. Uygulamalarda alfa değerlerinin yüksek çıkması, ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilmiştir (Işık, 2007)

Verilerin analizi

Adaylara ilişkin kişisel bilgiler, ölçek toplam puanları ile frekans (f) ve yüzde (%) değerleri tespit edilerek verilmiştir. Ölçeklerden elde edilen puanlar arasındaki farklılığı ortaya koyabilmek için cinsiyet ve spor yapma durumu için İndependent t testi kullanılırken, yaş, aylık gelir, anne ve baba eğitim durumları için One Way Anova testi kullanılmıştır. Ayrıca ölçekler arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi uygulanmıştır.

Bulgular

Kayseri ilinde yaşayan otistik çocukların, saldırganlık ve sosyal uyum düzeylerinin cinsiyet, yaş, ailenin gelir durumu, anne ve babanın eğitim durumu ve spor yapma durumuna göre incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmadan elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların betimsel istatistikleri

	N	Minimum	Maximum	X±SS
Saldırganlık	70	2,00	42,00	21,36±8,6
Sosyal Uyum	70	38,00	59,00	44,86±4,84

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların saldırganlık düzeyi ortalamalarının 21,36 sosyal uyum düzeyi ortalamaların ise 44,86 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	X±SS	t	p
Saldırganlık	Kız	33	21,85±8,64	,449	,655
	Erkek	37	20,92±8,66		
Sosyal Uyum	Kız	33	45,82±5,23	1,583	,118
	Erkek	37	44,00±4,37		

p>0.005

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların cinsiyetlerine göre saldırganlık düzeylerinde ve sosyal uyum düzeylerinde anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Yaşlarına Göre Karşılaştırılması

		N	X±SS	F	p
Saldırganlık	10	10	20,30±9,56	1,189	,324
	11	15	23,20±5,37		
	12	18	20,83±9,038		
	13	15	18,20±10,01		
	14	12	24,67±8,19		
Sosyal Uyum	10	10	45,50±1,71	1,545	,200
	11	15	42,33±,898		
	12	18	45,78±1,24		
	13	15	46,13±1,51		
	14	12	44,50±,866		

p>0.005

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların yaşlarına göre saldırganlık düzeyleri ve sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 5. Annenin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

		N	X±SS	F	p
Saldırganlık total	Lise	18	17,67±8,42	2,377	,101
	Ön Lisans	28	23,00±7,93		
	Lisans	24	22,21±9,00		
Sosyal uyum total	Lise	18	45,33±4,31	1,203	,307
	Ön Lisans	28	45,61±5,55		
	Lisans	24	43,63±4,27		

p>0.005

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların annenin eğitim durumuna göre otistik çocukların saldırganlık düzeylerinde ve sosyal uyum düzeylerinde anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 6. Babanın Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

		N	X±SS	F	p
Saldırganlık	Lise	11	16,73±9,13	2,100	,130
	Ön Lisans	25	21,52±8,25		
	Lisans	34	22,74±8,41		
Sosyal Uyum	Lise	11	44,27±3,66	,750	,476
	Ön Lisans	25	44,12±3,94		
	Lisans	34	45,59±5,72		

p>0.005

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların babanın eğitim durumuna göre saldırganlık düzeylerinde ve sosyal uyum düzeylerinde anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Spor Yapma Durumuna Göre Karşılaştırılması

		N	X±SS	t	p
Saldırganlık	Spor Yapma Durumu Evet	46	19,35±7,58	-2,841	.006**
	Hayır	24	25,21±9,28		
Sosyal Uyum	Evet	46	46,00±5,19	2,869	,005**
	Hayır	24	42,67±3,23		

p<0.05*, p<0.01

Tablo 7 incelendiğinde katılımcıların spor yapma durumlarına göre saldırganlık düzeylerinde ve sosyal uyum düzeylerin anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Saldırganlık Düzeyi ile Sosyal Uyum Arasındaki İlişki

		Saldırganlık
Saldırganlık	r	1
	p	
	n	70
Sosyal Uyum	r	-,244*
	p	,042
	n	70

Tablo 8 incelendiğinde katılımcıların saldırganlık düzeyi ile sosyal uyum düzeyleri ($r=-.244$, $p=.042$) arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Otistikli bireylerin saldırganlık düzeylerinin yüksek olduğu ve toplumdan kendilerini soyutladıkları yapılan çalışmalarda görülmektedir. Bu bireylerin saldırganlık düzeylerinin azaltılarak toplumla kaynaşmasını onlara toplumun bir parçası olduklarının hissettirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu sebeplerden dolayı otistik çocuklarda saldırganlık düzeylerinin azaltılması ve sosyal uyum düzeylerinin arttırabilmek için en iyi yolun spor olduğu kaçınılmaz bir gerçek olduğu düşünülmektedir.

Bu düşünceyle birlikte yapılan bu çalışmada spor yapan ve yapmayan otistikli çocukların saldırganlık düzeyi ve sosyal uyum düzeyleri incelenmiştir. Sunulan bu çalışmada otistikli bireylerin cinsiyet, yaş, anne-baba eğitim durumları açısından herhangi bir anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Fakat spor yapan otistikli çocukların saldırganlık düzeyi ($19,35\pm7,58$) spor yapmayan otistikli çocuklara göre ($25,21\pm9,28$) az olduğu ve sosyal uyum düzeylerinin spor yapanların ($46,00\pm5,19$), spor yapmayanlara ($42,67\pm3,23$) göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alan yazında zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun genel gelişimleri üzerindeki etkilerine yönelik birçok araştırma yapılmıştır. Bunlardan sosyalleşme ile ilgili olarak bazılarının sonuçlarına göre; Gençöz (1997), zihinsel engelli çocuklarda basketbol eğitiminin davranış gelişimine etkileri konulu çalışmasında, bu çocukların aile içi ve sınıf davranışlarında olumlu değişikliklerin olduğunu tespit etmiştir (Gençöz, 1997). McMahon (1998), yaptığı araştırmada rekreatif etkinliklerin engelli bireylerde çevreyle ve toplumla bütünleşme, arkadaşlık kurabilme ve sosyal kabulün oluşturulması bakımından önemini ortaya koymuştur (McMahon, 1998). Spor, engellilerin

fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan gelişmelerini sağlamakta, toplum içine kaynaşmalarını kolaylaştırmaktadır (Eichsteadt and Lavay, 1995). Bu nedenle, engelli bireylerin topluma olan uyumlarını sağlamak, bu süreci hızlandırmak ve sosyalleşmelerine katkıda bulunmak için spor bir araç olarak ele alınmalıdır (Dunn and Fait, 1997). Babkes (1999), aktif olarak spor yapan zihinsel engelli bireyler ile spor yapmayan akranlarının, sosyalleşme ve aile içi davranış özelliklerini değerlendirmiş ve spor yapanların, yapmayanlara oranla daha fazla sosyal davranış özelliği gösterdiğini belirtmiştir (Babkes, 1999). Alan yazında yer alan bu çalışmalar sunulan bu çalışmayı destekler niteliktedir. Ayrıca sunulan bu çalışmada otistik çocukların saldırganlık düzeyleri ile sosyal uyum düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Otistik çocukların saldırganlıkları arttıkça sosyal uyumlarının o denli azaldığı görülmektedir. Alan yazında Chiang (2003), yaptığı çalışmada otistik çocuklar için eğlenceli bir ortamda yapılan fiziksel aktivitelerin sonucunda, sosyal doğal etkileşimin arttığı, yalnızlık duygusunun azaldığını ve akranlarıyla arkadaşlıklarını pekiştirdiğini belirtmiştir (Chiang, 2003). Alan yazındaki bu çalışma sunulan bu çalışmayla paralellik göstermektedir.

Sonuç olarak bu çalışmada; otistik çocuklarda cinsiyet, yaş, anne-baba eğitim durumları açısından herhangi bir anlamlı farklılık olmadığı fakat spor yapanların saldırganlık düzeylerinin düşük, sosyal uyum düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu çalışma sonucunda insan hayatının vazgeçilmez unsuru olan sporun, normal bireyler gibi zihinsel engelli, bedensel engelli işitme ve görme engelli bireylerin saldırganlıklarının azalması, paylaşımlarının artması, iletişim becerilerin artması ve sosyalleşmeleri yolunda etkin bir unsur olduğu belirginleşmiştir.

Kaynaklar

- Bachevalier, J.** (1994). Medial Temporal Lobe Structures And Autism: A Review Of Clinical And Experimental Findings, *Neuropsychologia*. Vol: 32. No: 6, p. 627-648.
- Aydın, A.** (2008). Otizmde İlk Adım. Epsilon Yayıncılık, İstanbul.
- İlhan, L.** (2008). Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklarda Beden Eğitimi Ve Sporun Sosyalleşme Düzeylerine Etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt.16, Sayı.1, s.315-324.
- Akıncı, G.** (2007). Engelli Çocuğa Sahip Olan Ve Olmayan Babaların Aile İşlevlerini Algılamaları İle Sosyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Özbey, Ç.** (2005). Otizm Ve Otistik Çocukların Eğitimi Yalnızlık Ülkesine Yolculuk. İnkılap Kitabevi. İstanbul, s.246.
- Var, L.** (2008). Futbolda Seyircilerin Spor Alanlarındaki Saldırganlık Davranışları Hakkında Betimsel Bir Çalışma (Kırşehir İli Örneği). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir.
- Karasar, N.** (2007). Bilimsel Araştırma Yöntemi (17.Baskı), Nobel Yayın Dağıtım. Ankara, s. 49-53.
- Işık, M.** (2007). Anasınıfına Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklarına Sosyal Uyum Ve Beceri Ölçeğinin Uyarlanması. Gazi Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Can, S.** (2002). Aggression Questionnaire adlı Ölçeğin Türk Popülasyonunda Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Gülhane Askeri Tıp Akademisi. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Servisi Şefliği, İstanbul.
- Gençöz, F.** (1997). The Effects Of Basketball Training On The Maadaptive Behaviours Of Trainable Mentally Retarded Children, Research In Developmental Disabilities, 18: p.1-8.
- Mcmahon, D, J.** (1998). Social Acceptance Of Children With Developmental Handicaps In Integrated Daycamps. University Of Toronto (Canada).
- Eichsteadt, C. B.,** Lavay, B.W. (1995). Physical Activity for Individuals with Mental Retardation Campaign. Illinois, p. 47.
- Dunn, J. M.,** Fait, H. (1997). Special Physical Education: Adapted,İndividualized. Developmental Seventh Edition. Iowa Dubuque Brown & Benchmark, 22.
- Babkes, M. L.** (1999). Sport And Physical Activity Socialization Of Youth With Moderate Cognitive Needs: An Expectancy-Value Perspective On Parental Influence University Of Northern Colorado.
- Chiang, T.** (2003). Effects Of A Therapeutic Recreation İntervention Within A Technology-Based Physical Activity Context On The Social İnteraction Of Male Youth With Autism Spectrum Disorders , Indiana University.